

5. Povar, P.O. (2012), "Grounds and forms of termination of central authorities", *Visnyk Kievan national university of the name of Tarasa Shevchenko*, no. 90, pp. 75-78.
6. "Procedure for conduct of activities related to the establishment, reorganization or liquidation of ministries and other executive agencies : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 20, 2011 № 1074", *Uryadovyi kur'er*, (2011), no. 201.
7. Belkin, L.M. (2013), "Problems of formation of the system of central executive authorities of Ukraine", *Elektronne naukove fakhove vydannya «Derzhavne upravlinnya : udoskonalennya ta rozvytok»*, no. 7, available at : <http://www.dy.nayka.com.ua>.
8. Povar, P.O. (2012), "Succession in the formation and termination of central executive authorities", *Visnyk Vyshchoyi rady yustytstsiyi*, no. 3, pp. 174-182.

УДК 342.9 (477) (091)

ПОНЯТТЯ РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ (ІСТОРИЧНИЙ, ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ І ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТИ)

Бризгалова А.І.

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, Україна,
rectorat@nubip.edu.ua*

Здійснено ґрунтовний аналіз поняття судового рішення в адміністративному судочинстві, що стало значущим після прийняття Кодексу адміністративного судочинства України в 2005 році. Висвітлюється становлення та вдосконалення процесу прийняття судового рішення в історичному (від держави та права стародавнього світу до сучасних правих і судових систем Європейських країн, США та України), термінологічному (енциклопедичні та словникові значення терміна «судові рішення») та теоретичному (визначаються основні риси судового рішення як формально-логічного процесу, як акта державної влади, як державно-владної управлінської діяльності суду чи судді та як творчої розумової діяльності) аспектах.

Ключові слова: поняття судового рішення, прийняття судового рішення, адміністративне судочинство.

ПОНЯТИЕ РЕШЕНИЯ В АДМИНИСТРАТИВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ (ИСТОРИЧЕСКИЙ, ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИЙ И ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ)

Брызгалова А.И.

*Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины,
ул. Героев Оборони, 15, г. Киев, Украина
rectorat@nubip.edu.ua*

Осуществлен подробный анализ понятия судебного решения в административном судопроизводстве, что стало значимым после принятия Кодекса административного судопроизводства Украины в 2005 году. В статье освещается становление и совершенствование процесса принятия судебного решения в историческом (от государства и права древнего мира до современных правых и судебных систем европейских стран, США и Украины), терминологическом (энциклопедические и словарные значения термина «судебные решения») и теоретическом (определяются основные черты судебного решения как формально-логического процесса, как акта государственной власти, как государственно-властной управленческой деятельности суда или судьи и как творческой умственной деятельности) аспектах.

Ключевые слова: понятие судебного решения, принятия судебного решения, административное судопроизводство.

THE CONCEPT OF DECISIONS IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS (HISTORICAL, THEORETICAL AND TERMINOLOGICAL ASPECTS)

Bryzghalova A.I.

*National university of life and environmental sciences of Ukraine, str. Heroyiv Oborony, 15, Kyiv, Ukraine
rectorat@nubip.edu.ua*

In this article the author provides a detailed analysis of the concept of judicial decisions in administrative proceedings, which was important since the adoption of the Code of Administrative Justice in 2005. In the article the formation and improvement of decision of court decisions in different ways. The author attempts to determine the

value of judgments at different historical stages of human development with specific subjects such decisions and ways to implement them. In certain limits investigated the evolution of judicial decision-making and regulatory consolidation, starting from ancient history to modern legal and judicial systems of European countries and the USA. Were taken into consideration economic, political, social and legal determinants that caused the changes in the regulation of social relations between the state and its other authorized representatives and legal and physical entities on the other. Determined the necessity to improve legislation of Ukraine governing the public-law relationships in compliance with EU legislation.

Terminological aspect analyzed the concepts of “decision-making”, “judgments”, “court decisions” and “judicial decisions in administrative proceedings”. The necessity of taking into account the differences between the concepts of the term “decision” depending on its scope.

In the article the author understanding the phrase “judicial decisions in administrative proceedings” as a conglomerate that combines the following features: enforcement act implementing judicial authority in the administrative proceedings; order or order of an administrative court turned to the state authorities, parties to the conflict and others; a statement of administrative and approval by the court whether or not legal dispute between the parties at all; as well as violations of state law by the plaintiff; procedural document which according to statutory procedural requirements formulated the content and method of performing an act of law enforcement judiciary.

Analyzes the extent of theoretical concepts elaborated the judgment in the works of national and foreign lawyers who examined him in criminal, civil, economic and administrative proceedings.

As a result, generalization of theoretical and legal views on the nature of judicial decision concluded that the judgment can be considered as formal logical process as an act of government as state-government administrative work of the court or a judge and as a creative mental activity.

Analyzes legal regulation of judicial decisions in the current legislation of Ukraine, which regulates relations between public authorities, their officials and individuals and legal entities.

Key words: concept court decision, judicial decision, administrative proceedings.

Уся історія людства так чи інакше була пов'язана з процесом підготовки та прийняття рішень. Цей процес об'єктивно існував на всіх рівнях суспільного життя, починаючи з рішень, що спрямовувалися на забезпечення примітивних потреб життєдіяльності окремих індивідів, і закінчуючи прийняттям доленосних для цілих народів і країн рішень. Із появою держави та права склалася самостійна система рішень, що мала на меті забезпечення регулювання суспільного життя, керуючись соціальними правилами поведінки, які були закріплені в законах, тобто правовими нормами. Процес розвитку суспільства, який мав як еволюційні, так і революційні форми, на сучасному етапі характеризується достатньо високим рівнем науки управління, тому механізм прийняття рішень можна вважати дослідженим і розробленим. Проте науково-теоретичний рівень пізнання процесу прийняття рішень має відмінності залежно від сфер суспільної діяльності та кола суспільних відносин, які повинні регулювати ті чи інші рішення.

Однією з таких сфер є судочинство. Прийняття рішень під час його здійснення, а особливо судових рішень, на нашу думку, у сучасній українській державі не можна визначити досконало врегульованим на законодавчому рівні. Науково-теоретична розробка цієї проблеми суттєво активізувалася з прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ), проте протягом відносно невеликого терміну (близько 10-ти років) проблематичність законодавчого регулювання, науково-теоретичної розробленості та судової практики, незважаючи на прийняття важливої Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про судові рішення в адміністративній справі» від 20.05.2013 року № 7 та наукових праць, що були присвячені цим питанням, залишилася й потребує зусиль для її вирішення.

Зараз у світлі подій, що отримали назву Революція гідності, у нашій державі з'явилися абсолютно нові явища, які можуть суттєво вплинути на правильність і справедливість судових рішень. До таких чинників належить люстрація влади, у тому числі й судової, удосконалення антикорупційного законодавства та системи органів протидії корупції, відкритість і прозорість прийняття та виконання судових рішень. Прийняття справедливого судового рішення в адміністративній справі обов'язково потребує правильного розуміння судом його юридичної природи, сутності та форми.

Проблемам теоретичної розробки поняття судового рішення була присвячена велика кількість робіт як зарубіжних, так і вітчизняних юристів. Юридична природа, зміст, види й суб'єкти судових рішень у цивільному (М.Г. Авдюков, І.В. Андронов, М.А. Гурвич, П.П. Заворотько, Г.В. Фазікош, Д.М. Чечот, Ю.Ю. Шепітько, О.М. Шиманович, М.Й. Штефан та інші) та кримінальному (Р.С. Белкін, В.М. Горшенев, Ю.М. Грошевий, А.Я. Дубинський, П.А. Лупинська, М.М. Михеєнко та ін.) судочинстві досить активно досліджуються з 60-х років минулого сторіччя. Науковий інтерес у юридичній науці викликали також питання регулювання процедури застосування норм матеріального

арбітражного права, які згодом реформувалися в господарське (Н.А. Абрамов, С.А. Васильєв, В.К. Мамутова, Д.М. Притика, В.С. Щербина) судочинство.

Висвітлення судових рішень в адміністративному судочинстві в юридичних літературних джерелах за авторством зазначених вище вчених знайшло, на жаль, лише фрагментарне відображення.

Предметом дослідження, результатом якого стала наша стаття, є надбання юридичної науки та судової практики у визначенні поняття «судове рішення в адміністративному судочинстві», а також висвітлення історичного, термінологічного й теоретичного аспектів таких рішень. Під час опрацювання означених питань виникла об'єктивна необхідність розгляду положень щодо суб'єктів прийняття судових рішень, правових і соціальних засад такої процедури процесуального оформлення рішень в адміністративному судочинстві, проте результати цих досліджень стануть змістом інших публікацій.

Будь-який вид соціальної діяльності може розглядатися як процес прийняття та реалізації рішень [1]. Це судження цілком може бути віднесене також до діяльності судів суддів в адміністративному судочинстві. Проте сучасному стану регулювання суспільно-правових відносин, що здійснюється відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України, передував дуже довгий історичний шлях розвитку. В узагальненому вигляді казати про якісь прототипи судових рішень можна навіть щодо розгляду конфліктів у період Стародавнього царства в Єгипті (28-2250 років до Р.Х.), проте, зважаючи на абсолютну владу фараона та централізовану бюрократичну монархію як форму державного правління [2], такі рішення мали специфіку. В окремих представників населення була гіпотетична можливість позиватися до вищих чиновників (членів «палати шести», а пізніше «колегії тридцяти суддів», які очолював візир), намісників фараона в областях (номархів) або оскаржувати їхні рішення. Однак такі спори, як правило, вирішувалися на користь представників держави, а судові рішення мало вигляд наказу або розпорядження фараона чи його чиновника. У Стародавній Греції в період розвитку демократії, коли верховним органом влади були Народні збори (еклезія), а державне управління здійснювала Рада п'ятисот, судові рішення приймалися або вищим судовим органом (гелією), або його колегіями (10 дискастерій у складі гелієї), або окремими уповноваженими на це особами (стратегами, архонтами та іншими). Ці рішення базувалися на такому джерелі права, як звичай, а потім (у V-IV століттях до Р.Х.) – на законах. Проте вже в той історичний період, коли право ще не було систематизовано, а правові інститути тільки виникали та розроблялися, прийняття рішень, які мали на меті регулювання певних суспільних відносин на підставі звичаю чи закону, окремими правителями або об'єднаннями чиновників чи громадян мало свої ознаки. Під рішенням розумівся один з обов'язкових моментів вольової дії та способів його виконання.

Таке поняття рішення існувало також у державному управлінні та під час здійснення судочинства в ранньофеодальних і монархічних державах Європи. Згодом це поняття отримує певне поширення й поглиблення за рахунок дії таких характеристик, як попереднє усвідомлення мети, інтелектуальне відтворення майбутньої дії, розумове оцінювання підстав, що свідчать на користь запланованої дії чи свідчать проти неї. Приблизно в такому ж вигляді прийняття рішень розглядалося й під час здійснення судочинства буржуазних держав (у тому числі Російської імперії XIX-го та початку XX-го століть), майже так само воно розуміється в сучасних європейських країнах, у США та в нашій державі.

Однак предметом нашої уваги є більш конкретне поняття, а саме «судове рішення в адміністративному судочинстві». Тому виникає необхідність проаналізувати історичні етапи розвитку людства з метою встановлення детермінації органів судової влади, що були суб'єктами прийняття судових рішень.

Певні прояви ознак адміністративного судочинства проявляються у феодальній монархії Англії після судової реформи короля Генріха II в XII столітті. За наявності центральних королівських судів і пов'язаних із ними через інститут роз'їзних судів, які регулярно об'їздили графство та як представники центру розглядали справи, що відносилися до королівської юрисдикції, кожна вільна людина мала право перенести розгляд конфлікту до королівської курії. Хоча ця вільна людина оплачувала такий переніс, вона мала можливість оскаржити дії феодалів у вищому органі судової влади в державі. Судові рішення приймалися Вищим судом короля на чолі з юстиціарієм, а пізніше Вищим судом загальних позовів, який мав право проводити засідання без участі короля. У часи абсолютної монархії в Англії судові рішення під час врегулювання конфліктів між представниками

місцевої виконавчої влади (коронерами, мировими судами, сеньйоріальними судами) стали прерогативою лорда-канцлера.

У середньовічній Німеччині навіть із появою джерел права (спочатку записи судових звичаїв – Саксонське зеркало, Швабське зеркало, а потім і кодифікований збірник законів «Кароліна») судові рішення приймав монарх, Таємна рада, місцеві управи та бургомістри за дуже відчутного впливу представників духовенства на такі рішення. Враховуючи наявність інквізиційного досудового розслідування й закритих судових розслідувань, оскарження судових рішень місцевих органів, що були уповноваженими виконувати закони, у вищих органах влади траплялися рідко, а прийняття справедливих судових рішень цими вищими органами судової влади взагалі були одиничними.

У країнах, де до влади приходять буржуазія, проголошується й поступово починає реалізовуватися такий важливий принцип, як незалежність суду від законодавчої й виконавчої влади. Також у джерелах буржуазного права проголошується принцип рівності всіх перед законом (наприклад, Кримінальний кодекс Наполеона 1810 року). Проте достатнього правового регулювання конфліктів між виконавчими органами держави й окремими фізичними та юридичними особами, а тим паче визначення суб'єктів прийняття судових рішень із таких питань, на жаль, не було.

Цікаву історію має становлення системи адміністративного судочинства в США. Незважаючи на велику прогресивність для того часу Конституції США 1787 року та 10-ти поправок Д. Медісона, що отримали назву «Білль про права», до громадянської війни 1861-1865 років суспільні відносини, що зараз підлягають регулюванню в межах адміністративного судочинства, майже не виникали, держава не мала органів, які могли б у судовому порядку приймати рішення з їх розгляду. Після здобуття незалежності й майже до «нового курсу» Президента США Ф. Рузвельта, незважаючи на наявність таких джерел американського права, як Конституція США, федеральні закони, конституції та закони штатів, відчувається великий вплив дуалізму (дії на території кожного штату федеральних законів і законодавчих актів штату) та загального права, що має вигляд сукупності офіційних публікацій судових рішень, серед яких рішення Верховного суду США мали вищу юридичну силу. Фактично створювалося нове право, проте системного регулювання відносин, що виникали в разі спорів між представниками виконавчої влади держави й окремими громадянами чи їх об'єднаннями, не було, як не було і єдиної процедури прийняття судових рішень із таких спорів.

Сучасна судова система США включає федеральні суди (Верховний суд США, апеляційні суди й окружні суди) та суди штатів (вищі суди й апеляційні суди штатів, суди першої інстанції та нижчі суди, а саме муніципальні, мирові та поліцейські). Проте існують також інші судові органи, до компетенції яких віднесено прийняття судових рішень у конфліктах між державою та громадянами.

Схожі функції визначено для спеціальних ланок сучасних судових систем держав Європейського Союзу. Так, у Німеччині, незважаючи на відсутність єдиного верховного суду (деякі його повноваження покладено на Федеральний конституційний суд Федеративної Республіки Німеччина та конституційні суди земель), є система адміністративного судочинства, до юрисдикції якої віднесено конфлікти між фізичними та юридичними особами й органами державного управління, що виникли внаслідок прийняття певних актів чи вчинення певних дій цими органами, а також спори між органами місцевого самоврядування. Ця система включає Федеральний адміністративний суд, який очолює систему, вищі адміністративні суди, земельні, місцеві, адміністративні суди. Саме вони уповноважені приймати судові рішення в галузі адміністративного судочинства.

У Франції окремим елементом судочинства є система адміністративних судів, які очолює Державна рада Франції. Вона включає адміністративні апеляційні суди й регіональні адміністративні суди як первинні ланки системи.

У сучасній Великобританії адміністративна юстиція представлена системою адміністративних трибуналів, що розглядають адміністративно-правові суперечки між громадянами чи юридичними особами, з одного боку, і органами державного управління, з іншого боку. Вищою ланкою цієї системи є Національна рада адміністративних трибуналів, яка є консультативним органом при уряді Англії. Варто зазначити, що у Великобританії немає жодного законодавчого акта, який би регулював порядок оскарження дій та актів органів державного управління й посадових осіб.

Довгий і складний шлях пройшла судова система держав, що існували на території сучасної незалежної України. Мало місце в історії прийняття рішень, які тим чи іншим чином регулювали відносини, що виникали між членами суспільства та представниками держави (органами або окремим уповноваженими особами). Подекуди були спроби оскаржити акти представників держави або дії

окремих її представників. Однак у більшості випадків рішення царів, князів, інших феодалів, а в подальшому й рішення судів та окремих суддів були спрямовані на захист інтересів правлячих на той момент у державі класів суспільства. Навіть у СРСР, де згідно з державною комуністичною пропагандою були «найдемократичніші у світі держава та суспільство», окремим громадянам дуже рідко вдавалося добитися прийняття судових рішень, у яких акти чи дії державних органів або їх уповноважених осіб визнавалися протизаконними. У зв'язку з такою політикою правлячої комуністичної влади в державі не розвивалася законодавча база адміністративного судочинства, була майже відсутня судова практика регулювання відносин, що виникали за конфліктів між державною владою й окремими громадянами.

Оскільки ми аналізуємо поняття «прийняття судових рішень в адміністративному судочинстві», то після розгляду його історичного аспекту виникає необхідність дослідження термінологічних особливостей цього словосполучення, яке має декілька взаємопов'язаних складових. Ми починали цю статтю з визначення терміна «рішення» та вважаємо необхідним навести деякі його енциклопедичні версії. Зокрема, у «Великій радянській енциклопедії» зазначено: «Решение – один из необходимых моментов волевого действия, состоящий в выборе цели действия и способов его выполнения. Волевое действие предполагает предварительное осознание целей и средств действия, мысленное совершение действия, предшествующее фактическому действию, мысленное обсуждение оснований, говорящих за или против его выполнения и т. п. Этот процесс заканчивается принятием решения» [3].

Одним із значень терміна «решение» в «Тлумачному словнику російської мови» є таке: «4. Заключение, вывод из чего-н., избранный путь действий после обдумывания, обсуждения какого-н. вопроса» [4]. У «Словнику української мови» термін «рішення» визначено таким чином: «1. розм. Дія за значенням рішати, рішити» [5]. Проте вже другим значенням у словнику є таке: «...вирок суду, постанова, розпорядження якої-небудь організації, зборів тощо» [5]. Отже, навіть у словниках термін «рішення» пов'язується із судовою або адміністративною діяльністю. «Тлумачний словник російської мови», розтлумачуючи термін «судебный», визначає: «...по знач. связанное с судом, с совершением правосудия <...> судебное решение» [4].

Ще однією складовою термінологічної характеристики об'єкта нашого дослідження є розуміння терміна «прийняття рішення». Його застосування суттєво поширилося з появою й розвитком кібернетики. «Енциклопедія кібернетики» дає таке визначення поняттю «прийняття рішення в умовах невизначеності»: «...завдання, яке виникає за необхідності діяти в ситуації, що відома не повністю. Формулюють його здебільшого як завдання пошуку окремого, найкращого (у якомусь розумінні), рішення на задалегідь завданій множині допустимих рішень» [6]. Однак, на нашу думку, найбільш прийнятною є точка зору, згідно з якою в сучасній літературі словосполучення «прийняття рішення» має як традиційне розуміння (пов'язуються тільки з рівнем свідомої діяльності людини), так і новітнє, сучасне (утворюється в процесі виникнення та розвитку кібернетики й всеохоплюючої комп'ютеризації). Тому прийняття рішення пов'язане не тільки із загальними принципами функціонування людини, суспільства й оточуючого середовища, а також зі специфічними кібернетичними засадами та принципами діяльності ЕОМ [7]. І хоча поширеним є визначення прийняття рішення як процесу вибору однієї діяльності з багатьох альтернативних варіантів [8], що може бути віднесено як до загальносоціальних, так і до кібернетичних (техногенних) сфер функціонування, ми в подальшому будемо розглядати це поняття в традиційному розумінні, а саме як прототип майбутнього, створений людиною на підставі аналізу й оцінки дослідженого стану певної системи та оточуючого її середовища. Коли поняття «прийняття рішення» стосується сфери судочинства (у нашому дослідженні – адміністративного судочинства України), у загальнолюдській площині воно звужується, проте конкретизація змушує розглядати судові рішення і як акт правосуддя, і як письмове рішення суду в адміністративній справі [9], і як різновид управлінських рішень [10]; у цьому аспекті розширюються його межі. Враховуючи викладене, вважаємо, можна розуміти словосполучення «судове рішення в адміністративному судочинстві» як конгломерат, що поєднує в собі такі риси:

- це правозастосовний акт реалізації судової влади в галузі адміністративного судочинства;
- це наказ чи припис адміністративного суду, що звернений до державних органів, сторін конфлікту й інших осіб;
- це констатація й затвердження адміністративним судом наявності чи відсутності правовідносин між сторонами спору взагалі, а також порушення представниками держави прав позивача;

- це процесуальний документ, у якому відповідно до встановлених законом процедурних вимог формується зміст і спосіб виконання правозастосовчого акта судової влади.

Діяльність, спрямована на утворення цього акта як самостійної системи забезпечуючих (насамперед інформаційно), аналітичних і перевірочних стадій у сукупності з кінцевим процесуальним документом, на нашу думку, можна визначити як прийняття судового рішення.

Кодекс адміністративного судочинства України було прийнято в 2005 році. З його прийняттям з'явилася самостійна процесуальна галузь права, що визначає юрисдикцію, повноваження адміністративних судів щодо розгляду адміністративних справ, порядок звернення до адміністративних судів і порядок здійснення адміністративного судочинства (ст.1). Причину досить довгої відсутності КАСУ ми певним чином спробували пояснити, розглядаючи історичний аспект поняття судових рішень в адміністративному судочинстві України. Таким чином, завершився ще один етап диференціації права України й розподілу його на окремі галузі.

Під час дослідження інституту судового рішення у відносно новій галузі права України, якою є кодифікована сукупність норм, що регулюють відносини у сфері адміністративного судочинства, ми спиралися на фундаментальні теоретичні здобутки правознавців, які розробляли цей інститут у теорії права й інших галузях. Цілком сучасною, на нашу думку, можна вважати точку зору С.С. Алексеєва стосовно того, що судові рішення, як і рішення інших суб'єктів правозастосування, можна розглядати як формально-логічний процес, як акт державної влади, як державно-владну управлінську діяльність суду чи судді та як творчу розумову діяльність. Перший різновид розуміння цього явища характеризується можливістю ствердження того, що судові рішення «представляет собой интеллектуальную мыслительную деятельность, которая <...> должна подчиняться правилам точного и правильного мышления, т. е. правилам формальной логики» [11].

Щодо державно-владного характеру судового рішення майже всі дослідники погоджуються з тим, що воно містить не тільки продукт розумової діяльності, певну думку, а й обов'язкове веління, припис, що базується на авторитеті та можливостях суду як представника однієї з гілок державної влади. Крім того, судові рішення є різновидом актів застосування права, у якому разом із державно-владним приписом і можливістю застосування державного примусу містяться також елементи управлінської діяльності. Проте від суто управлінських рішень їх відрізняє обов'язків вибір і тлумачення судом відповідних правових норм, на яких базується судові рішення. Крім правових підстав, на прийняття рішення можуть впливати інші об'єктивні фактори (соціально-політичні умови, у яких функціонує система судочинства, закони пізнання, система контролю та нагляду тощо). Проте сукупність детермінант прийняття судових рішень містить також суб'єктивні фактори. Застосування права не здійснюється само по собі, а виконується конкретними особами. І хоча закон обмежує можливості проявів суб'єктивізму, вони все ж таки мають місце.

Суб'єктивність і прояв творчості також обов'язково присутні в прийнятті судових рішень. К. Маркса стверджує: «Суждение проблематично. При применении закона требуется также и судья. Если бы законы применялись сами собой, тогда бы суды были бы излишни» [12]. Цей вислів К. Маркса є цілком актуальним стосовно того, що діяльність суддів із прийняття судових рішень є складним процесом, що потребує значних інтелектуальних зусиль. Її творчий характер відзначено в працях багатьох учених [13; 14; 15]. Однак ця творчість ні в якому разі не повинна виходити за межі вимог норм процесуального права та службових повноважень суду й суддів. Положення закону мають характер загальних правил поведінки, а судові рішення вимагають чіткої конкретизації, індивідуалізації й персоніфікації. Тому творчий характер прийняття рішень судом передусім проявляється в умінні й можливості поширити дію загальних правил на конкретні судові розгляди чітко визначених конфліктів. При цьому слушним є зауваження П.Ф. Пашкевича про те, що в діяльності судів і суддів не повинно бути відхилень ані в бік надмірного обмеження суддівського розсуду шляхом казуїстичної регламентації, ані в бік невинновано широких прав і повноважень на суддівський розсуд за рахунок застосування загальних абстрактних норм без визначених об'єктивних критеріїв [16].

Розробленість теоретичних засад судових рішень у теорії права дала змогу в останні роки успішно висвітлювати конкретну проблему вдосконалення судових рішень саме в адміністративному судочинстві України. На увагу, з нашої точки зору, заслуговують наукові праці В.Б. Авер'янова, В.М. Бевзенка, В.Е. Бігуна, І.П. Головніченка, І.Б. Коліушка, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменка, Т.А. Остапенко, В.Г. Перепелюка, А.В. Руденка та інших. Їхні дослідження суттєво вплинули на формування наших поглядів щодо предмета дослідження.

Ми погоджуємося з точкою зору Я.П. Синицької, відповідно до якої існує наявність «спільних за сутністю засад цивільного процесу й адміністративного процесу (адміністративного судочинства) – відповідних принципів» [13]. Більшість із них стають базовими положеннями судових рішень в адміністративному судочинстві України. Оскільки адміністративне судочинство регулюється нормами нещодавно створеного кодифікованого законодавства, яке в цілому відповідає вимогам, що висуваються у зв'язку з необхідністю здійснення євроінтеграції, існує можливість визначити систему принципів (ст. 7 КАСУ) та поняття судового рішення в чинному КАСУ. Глава 5 цього кодексу, яка має назву «Судові рішення», та статті, що включені до неї, регламентують види судових рішень, їх законність та обґрунтованість, процедуру їх ухвалення й форму, а також визначають коло питань, які вирішує суд, встановлюють його повноваження.

На жаль, майже десятирічна практика застосування законодавства про адміністративне судочинство показала суддям і вченим певні його недоліки, неповноту правового регулювання деяких суспільних відносин, що виникають під час вирішення конфліктів і спорів між державними органами, органами місцевого самоврядування та фізичними і юридичними особами у сфері публічно-правових відносин. Уточнення та доповнення до чинних норм КАСУ дав Пленум Вищого адміністративного суду України в Постанові «Про судові рішення в адміністративній справі» від 20.05.2013 року № 7. Важливим, на нашу думку, для подальшої теоретичної розробки поняття та юридичної сутності судового рішення в адміністративному судочинстві України стало визначення судового рішення як акта правосуддя, який ухвалено згідно з нормами матеріального та процесуального права та згідно з конституційними засадами й принципами адміністративного судочинства, який є обов'язковим для виконання на всій території України. У КАСУ такого поняття не було ні серед визначень понять (ст.3 КАСУ), ні в главі 5 «Судові рішення».

Крім того, вказана постанова дає важливі й корисні, на нашу думку, вказівки й уточнення щодо форми судового рішення, його законності й обґрунтованості, вказує обов'язкові атрибути вступної, описової, мотивувальної й резолютивної частин судового рішення за результатами розгляду адміністративної справи. Також встановлюється можливість використовувати в мотивувальній частині рішення посилання на рішення Конституційного Суду України, відповідні рішення Верховного Суду України, а також посилання на рішення Європейського суду з прав людини.

Таким чином, ми приділили увагу питанням недостатньої регламентації поняття в законодавстві й у постановах суду, які тлумачать законодавство, а також відсутності в наукових розробках і теоретичних джерелах аналізу особистих прав та повноважень суддів і судів (у колегіальному складі) під час з'ясування можливості врегулювання спору, під час оцінки доказів і під час всебічного й об'єктивного вирішення справи. На нашу думку, потребує додаткового дослідження проблема значення понять «розсуд судді» та його «внутрішнє переконання» для прийняття судового рішення в адміністративному судочинстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новик Ю.И. Научные основы принятия тактических решений при производстве следственных действий : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс ; криминалистика и судебная экспертиза ; оперативно-розыскная деятельность» / И.Ю. Новик. – Минск, 1979. – 22 с.
2. Ладиченко В.В. Історія вчень про державу і право : навчальний посібник / В.В. Ладиченко, В.В. Орленко, В.І. Орленко ; під. ред. : В.В. Ладиченко. – К. : МВЦ «Медінформ», 2014. – 464 с.
3. Большая советская энциклопедия / гл. ред. академ. С.И. Вавилов, Б.А. Введенский. – 2-е издание. – М. : Изд-во «Советская энциклопедия», 1955. – Том 36. – 455 с.
4. Толковый словарь русского языка / под ред. проф. Д.Н. Ушакова. – М. : Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1939. – Т. 3. – 1365 с.
5. Словник української мови : в 11 томах / за ред. І.К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1977. – Том 8. – 753 с.
6. Енциклопедія кібернетики / за ред. В. Глушкова. – К. : Головна реакція Української радянської енциклопедії, 1973. – Т. 2. – 576 с.
7. Тихомиров О.К. Принятие решения как психологическая проблема / О.К. Тихомиров // Проблемы принятия решения. – М. : Наука, 1976. – 319 с.

8. Bross D.J. Design for decision / D.J. Bross. – New York, 1959. – P. 1.
9. Про судові рішення в адміністративній справі : Постанова Пленум Вищого адміністративного суду України № 7 від 20.05.2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007760-13>
10. Лупинская П.А. Решение в уголовном судопроизводстве / П.А. Лупинская. – М. : Инфра-М, Норма, 1980. – 192 с.
11. Алексеев С.С. Проблемы теории права : курс лекций в 2-х т. / С.С.Алексеев. – Свердловск : Изд-во Свердл. юрид. ин-та, 1973. – Т. 2. – 401 с.
12. Маркс К. Сочинения. – 2-е изд. / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М. : Политиздат, 1955. – Т. 1. – 674 с.
13. Сينيцька Я.П. Юридична природа судового рішення в адміністративному судочинстві / Я.П. Сينيцька // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 681-685.
14. Фазикош Г. Юридична та соціальна природа судового рішення в цивільному судочинстві : сучасні наукові погляди / Г. Фазикош // Право України. – 2001. – № 3. – С. 23-29.
15. Остапенко Т.А. Суб'єкти адміністративного судочинства України / Т.А. Остапенко // Сучасний стан та перспективи розвитку української правової системи : Всеукраїнська конференція, м. Львів, 16 липня 2011 р. – Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2011. – Т. II. – С. 67-70.
16. Пашкевич П.Ф. Закон и судебское усмотрение/ П.Ф. Пашкевич // Сов. государство и право. – 1982. – №1. –С. 60-63.
17. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2747-15>.

REFERENCES

1. Novik, Yu.I. (1979), “Scientific basis for making tactical decisions in the conduct of investigative actions”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.09, Minsk, Byelorussia.
2. Ladichenko, V.V., Orlenko, V.V. and Orlenko, V.I. (2014), *Istoriya vchen pro derzhavu i pravo : navchalnii posibnyk* [History of doctrines on state and law : teaching aid], MVTs «Medinform», Kyiv, Ukraine.
3. Vavilov, S.I. and Vvedenskiy, B.A. (1955), *Bolshaya sovetskaya entsiklopediya* [Great Soviet Encyclopedia], Izd-vo «Sovetskaya entsiklopediya», vol. 36, Moscow, Russia.
4. Ushakov, D.N. (1939), *Tolkovyi slovar russkoho yazyka* [Dictionary of the Russian Language], Hosudarstvennoe izdatelstvo inostrannykh i natsionalnykh slovarei, vol. 3, Moscow, Russia.
5. Bilodid, I.K. (editor) (1977), *Slovnyk ukrainskoyi movy : v 11 tomakh* [Dictionary of the Ukrainian Language : in 11 volumes], Naukova dumka, vol. 8, Kyiv, Ukraine.
6. Glushkov, V. (editor) (1973), *Entsiklopediya kibernetiki* [Encyclopedia of cybernetics], Holovna reaktsiya Ukrainskoyi radyanskoyi entsiklopediyi, vol. 2, Kyiv, Ukraine.
7. Tikhomirov, O.K. (1976), “Decision-making as a psychological problem”, *Problemy prinyatiya resheniya* [Problems of decision-making], Nauka, Moscow, Russia.
8. Bross, D.J. (1959), Design for decision, New York, R. 1.
9. “On court decision in an administrative case” : Resolution of the Plenum of the Supreme Administrative Court of Ukraine № 7 of 20.05.2013, available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007760-13>
10. Lupinskaya, P.A. (1980), *Reshenie v uholovnom sudoproizvodstve* [Decision in the criminal proceeding], Moscow, Russia.
11. Alekseev, S.S. (1973), *Problemy teorii prava* [Problems of the theory of law : course of lectures in 2 vol.], Infra-M, Norma, Vol. 2, Sverdlovsk., Russia.
12. Marx, K. and Engels, F. (1955), *Sochineniya* [Russian], Translated, Vol. 1, Politizdat, Moscow, Russia.

13. Sinitska, Ya.P. (2011), "Legal nature of court decisions in administrative proceedings", *Forum prava*, no. 4, pp. 681-685.
14. Fazikosh, G. (2001), "Legal and social nature of a judgment in civil proceedings : modern scientific views", *Pravo Ukraïni*, no. 3, pp. 23-29.
15. Ostapenko, T.A. (2011), "Subjects of administrative proceedings in Ukraine", *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku ukrayinskoyi pravovoyi systemy: Vseukrayinska konferentsiya* [Current condition and prospects of development of Ukrainian legal system : All-Ukrainian Conference], Lviv, July 16, 2011, vol 2, pp. 67-70.
16. Pashkevich, P.F. (1982), "Law and judicial discretion", *Sov. gosudarstvo i pravo*, no. 1, p. 60.
17. "The Code of Administrative Proceedings of Ukraine", available at : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2747-15>.

УДК 351.753

ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОБІГУ ЦИВІЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Васильєв І.В., аспірант

*Інститут права ім. В.В. Сташиса Класичного приватного університету,
вул. Жуковського, 70-б, м. Запоріжжя, Україна
ukrfor@ukr.net*

У статті обґрунтовано елементи адміністративних правопорушень у сфері обігу цивільної зброї з позиції юридичної конструкції як найвищої форми правової абстракції. Виділено елементи складу адміністративних правопорушень у сфері обігу зброї згідно з чинними нормами адміністративного права. Досліджено склад адміністративних правопорушень як логічна юридична конструкція. З'ясовано, що елементи цієї конструкції надають можливість отримати абстраговані й поглиблені знання у сфері обігу цивільної зброї в Україні. Стверджується, що під час порушення правил обігу зброя стає предметом адміністративного правопорушення, елементами якого є об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт і суб'єктивна сторона.

Ключові слова: адміністративно-правова охорона, елемент правопорушення, зброя, об'єкт, об'єктивна сторона, обіг зброї, ознака, суб'єкт, суб'єктивна сторона, цивільна зброя.

ЭЛЕМЕНТЫ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ В СФЕРЕ ОБОРОТА ГРАЖДАНСКОГО ОРУЖИЯ

Васильев И.В.

*Институт права им. В.В. Сташиса Классического частного университета,
ул. Жуковского, 70-б, г. Запорожье, Украина
ukrfor@ukr.net*

В статье обоснованы элементы административных правонарушений в сфере оборота гражданского оружия с позиции юридической конструкции как высшей формы правовой абстракции. Выделены элементы состава административных правонарушений в сфере оборота оружия в соответствии с действующими нормами административного права. Исследован состав административных правонарушений как логическая юридическая конструкция. Выяснено, что элементы этой конструкции предоставляют возможность получить абстрагированные и углубленные знания в сфере оборота гражданского оружия в Украине. Утверждается, что при нарушении правил обращения оружие становится предметом административного правонарушения, элементами которого являются объект, объективная сторона, субъект и субъективная сторона.

Ключевые слова: административно-правовая охрана, гражданское оружие, элемент правонарушения, оборот оружия, объект, объективная сторона, оружие, признак, субъект, субъективная сторона.

ELEMENTS OF ADMINISTRATIVE OFFENSES IN THE SPHERE OF CIVIL ARMS TRAFFICKING

Vasiljev I.V.

*Institute of right for name of V.V. Stashis of Classic private university, str. Zhukovskogo, 70-b, Zaporizhzhya, Ukraine
ukrfor@ukr.net*

The elements of administrative law violations in the area of civil weapon turnover from the aspect of legal construction as the highest form of legal abstraction were substantiated. The constituent elements of administrative